

brengen van het schaftuur, vinden er hun clubs, cursussen of gezellige avonden, terwijl we hopen, dat ook de lezingen steeds meer belangstelling zullen trekken.

Een belangrijk deel van mijn werk is de hygiënische zorg. De waschlokken in de fabriek, de bedrijfskleding, propaganda in de gezinnen voor zindelijkheid, aandringen op het bezoeken van het badhuis, enz. Nauw daarmee verbonden is de zorg voor de zedelijke belangen. Een uiterst teere, moeilijke kwestie altijd. Er wordt vaak zoo boud ge- en veroordeeld. Sommigen veronderstellen, dat een fabrieksmeisje noodzakelijkerwijs een slecht meisje moet zijn. Wat weet de groote massa van de moeilijkheden, waarin de meisjes dagelijks leven? Wat van hun strijd om reinheid! Ze dissen verhalen op van ruwheid en baldadigheid, die ze meerendeels hebben van hooren zeggen, maar hoevelen zijn er, die werkelijk belang stellen in haar leven en werk? „t Zijn maar fabrieksmeisjes!” wordt al te gauw gezegd. „Maar fabrieksmeisjes” en dus ruw, onbeschaafd, onzedelijk, van te voren gedoodverfd als tot alles in staat. Ik heb het zelf ervaren in mijn proeftijd, de minachting, die „men” heeft voor de meisjes. Is het wonder, dat daardoor een geest ontstaat van onverschilligheid en van: „Ze denken toch, dat ik slecht ben, waarom zou ik nog langer strijden tegen alle verzoeking!” Dragen zij, die zoo hard en liefdeloos

oordeelen, geen schuld eraan, dat zoovelen ondergaan?

Denk u eens in, wat het beteekent voor al die jongens en meisjes, die op hun veertiende jaar ineens midden in het volle leven komen te staan! Hoe ze door bedorven „vrienden” worden ingelicht, soms welbewust slecht gemaakt worden. Dikwijls verliezen ze in een paar dagen hun kinderlijk uiterlijk. Denk aan het dikwijls eentonig werk, waarbij de eenige afleiding is: de vuile grap van den kameraad, die naast hen werkt. Hoevelen zijn er niet, die er zóólang onder lijden tot ze afgestompt zijn! Hoe meer men inleeft in het leven en de moeilijkheden van deze jonge menschen, hoe minder men kan veroordeelen. Ongemerkt zelfs groeit er bewondering in je, dat er nog zoovelen zijn, die zich niet door die moeilijkheden laten overwinnen. Zouden wij in dezelfde omstandigheden nog zooveel van het leven maken als zij? Het eenige, dat we nu kunnen doen, is beproeven om enkele van hun moeilijkheden te helpen overwinnen. Daar is veel liefde en veel geduld voor nodig. De verantwoordelijkheid is zwaar, als zij hun vertrouwen eenmaal geven. Zullen wij met hen en voor hen den goeden weg kunnen vinden? Alleen dan, wanneer wij de hulp in dit moeilijke werk zoeken bij Hem, die beloofd heeft, dat Hij Zijn kracht in onze zwakheid zal volbrengen.

BORNE

G. V. D. BERGH

ARISTIDE BRIAND †

ZOO GAAN ZE DAN ALLEN HEEN, DE GROOTEN uit den wereldoorlog. Eerst Foch, de maarschalk, en daarna Clemenceau en Joffre. En nu dan ook, vrij onverwachts, weinige weken vóór hij zijn zeventigste jaar bereikt heeft, Aristide Briand, de groote Fransche staatsman, die elf maal minister-president is geweest en buitendien nog negenmaal minister.

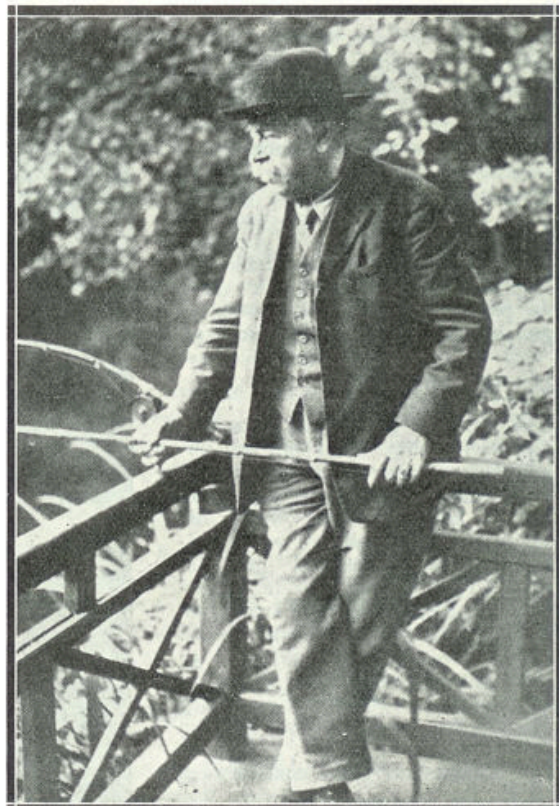
Een gevoel van weemoed nestelt zich in onze ziel, nu wij zijn herinnering vieren in „Timotheüs.” Wéér zien wij hem vóór ons, zooals wij hem zagen, in 1929, op de Haagsche Conferentie, toen hij, het Eerste Kamer-gebouw verlatende, vóór zijn auto nog wel even poseeren wilde voor de fotografen. Zon glansde over zijn ondanks zijn leeftijd nog altijd prachtigen, charmanten kop; waarlijk, een père noble stond hier temidden van zijn gelijken, maar onderscheiden van die allen door de geheel eenige positie, die hij in jarenlangen strijd voor zijn ideaal zich verworven had.

Na dien dag hebben wij hem nog enkele malen in de Haagsche milieus gezien, ook bij zijn vertrek, toen zijn medewerkers, die achterbleven, hem uitgeleide deden op het perron. Nog even vertoonde hij zich aan het geopende raampje en lachte zijn gullen, open lach. Toen een der achterblijvenden hem toeriep: Frère pêcheur, daarmee zinspelende op beider lievelingsport, het visschen met den hengel. Want daar hiëld Briand van temidden zijner politieke zorgen. Te Cocherel in Normandië had hij een eenvoudig buitenste, waar hij zoo nu en dan „in retraite” ging. En zich, dromer, die hij au fond toch was, overgaf aan zijn landelijke gepeinzen boven den dobber in het rimpellooze water van een vliet.

Het was eerst in 1929, dat wij Briand voor het eerst mochten zien. En toch, we kenden hem reeds lang. We kenden hem, toen wij zelf nog maar schoolkind waren. En toch wisten we niet, dat de Briand onzer kinderjaren dezelfde was als de Briand van dezen tijd.

Wil de lezer weten, hoe het daarmee zit? Als kind van dertien jaar lazen we — en we bezitten het boek nog steeds — „Twee jaar vacantie”, dat prachtige boek van

Jules Verne. Het is de geschiedenis van een knapenkolonie op een onbewoond eiland. De kinderen waren ingescheept voor een plezierreis, maar terwijl de bemanning nog niet aan boord was, raakte de boot op drift en leed schipbreuk, ver van huis. Welnu, in die geschiedenis speelt een dier

Briand bezig met zijn lievelingsport: het visschen met den hengel.

knapen een zeer mooie rol: die van vredestichter. En die knaap heet: Briand. Een zóó diepen indruk maakte de knaap-uit-het-boek op ons jongensgemoed, dat we later in de Fransche politiek den naam van den nu overledene voor het eerst hoorende, dachten: Die man heet net als die jongen uit „Twee jaar vacantie.”

Niets buitengewoons, zegt de lezer. Neen, zeker niets buitengewoons. Maar wèl buitengewoon is het, als we dan daarna vernemen, dat de beroemde staatsman in zijn jeugd briefwisseling voerde met Jules Verne, voor wien hij een groote bewondering had, en dat uit die briefwisseling een vriendschapsbetrekking is gegroeid, die er den beroemden auteur toe bracht, Briand als figuur te gebruiken van een zijner sympathiekste jongens in die knapenkolonie. Een jongen, die leiding gaf bij het bestuur.

En nu, een zestig jaren wellicht nadat hij tot model gediend heeft voor den grooten auteur onzer jeugd, is dit leven afgesloten, en kunnen we zeggen, dat het een rijk leven is geweest. Uit Nantes, uit het armoedige milieu, waarin het kind werd geboren als zoon van een koffiehuishoudertje in de havenbuurt, breekt de schrandere knaap zich een weg, via het Lyceum in zijn geboorteplaats, waar hij met een beurs gekomen is en door zijn... welsprekendheid opvalt, naar de Parijsche Sorbonne en zoo naar de advocatuur.

In die eerste jaren van Parijs heeft hij het arm gehad, de jonge Aristide. Natuurlijk is hij als de meeste Fransche advocaten uit zijn tijd, in die dagen een hartstochtelijk socialist, maar dat verandert wel in den loop van den tijd! De socialisten, die den kranigen redenaar in de Kamer brengen, laten hem spoedig los, als het blijkt, dat hij niet genegen is, aan den leiband te loopen. Hij wil zichzelf zijn, zich niet voegen naar het partijgareel; daar is hij te soepel voor. En zijn vijanden worden die vrienden van weleer, als hij eenmaal minister, een spoorwegstaking bedwingt door het personeel militair te mobiliseeren.

Snel en succesvol is Briands opvaart naar de hoogste posten der Republiek. De Kamer telt vele kranige figuren, maar geen is er, die zoo schitterend en met zulk een charme spreekt. Als de Kamer zich kromt onder zijn striemende woorden, wordt het doodstil, maar als de vurige spreker dan een ander register openhaalt en met zijn weeke stem zijn tegenstanders in verzoenende woorden vleit, dan heeft hij de Kamer toch ook weer op zijn hand, de groote dirigent, die de psychologie der massa verstaat als geen ander. En hij bereikt dan telkens toch weer, ondanks tegenstand, het van te voren gestelde doel.

Is hij in die jaren al groot?

Neen, nog niet groot naar ónze opvatting! Wel handig, wel knap, wel onweerstaanbaar. Maar nog niet groot. Het is de wereldoorlog geweest, die hem eerst gróóft heeft gemaakt. Want die groote oorlog heeft hem den vollen ridderslag der menselijkheid gegeven. Leider van Frankrijks politiek in de verschrikkelijke dagen van Verdun, toen tienduizenden het leven moesten laten, om eenige tientallen meters grond te behouden of te veroveren, moet hij gezegd hebben: „Dát nooit meer!” En ná dien heeft hij zijn leven aan de zaak van den vrede verpand.

Want in Briand eeren wij tenslotte allen den man, die na den vrede meer dan eenig ander Franschman en ondanks den heftigsten tegenstand van tal van zijn

landgenooten de toenadering tot Duitschland gezocht heeft. Het verdrag van Versailles, het product van Clemenceau, den onverzoenlijke, heeft hij in zijn hart nooit goedgekeurd, en met den nobelen Duitscher Stresemann heeft hij zich moeite gegeven, den oorlog uit te bannen. Op zijn naam staat Locarno, op zijn naam staat ook het denkbeeld van een vereenigd Europa. Hoe soepel in andere dingen, stond hij onwrikbaar in het Fransche parlement, waar het de verdediging van toenadering en Volkenbond betrof. Helaas, zijn krachten begonnen hem onder de moeilijke omstandigheden der laatste jaren te be-geven, en nu, enkele maanden geleden, bewerkten zijn tegenstanders zijn verwijdering. Zienderoogen ging de groote staatsman achteruit; hij was uitgeput; ten doode vermoeid.

En nu, slechts weinige weken na zijn aftreden, is de vermoede en ongetwijfeld ook eenzame, — want alle waarlijk groote mannen zijn eenzaam, — na een kortstondig lijden heengegaan. Het blijft echter zijn onvergankelijke eere, dat hij, dien eertijds een beroemd auteur afschilderde als den behoeder van den vrede in een knapenkolonie, aan deze afbeelding getrouw gebleven is en zijn leven beëindigt na een reeks van schoone daden, die gansch de wereld om zijn heengaan rouwen doen. Want miljoenen menschen voelen bij het verscheiden van Briand een vage droefenis in het hart, en zooiets wedervaart alleen den waarlijk grooten, die door Gods hand boven hun eigen kleine leventje zijn uitgetild.

Maar heeft Briand die hand herkend?

Hier past zwijgen.

Q. A. DE R.

Naar een kunstfoto